

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Együttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, belső-szolnokmegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márczius 15-iki állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Incze dy Sámuel nyug. ezredes-elnök, Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnök ök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br., Kóvay László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklye-múzeum öre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. B-Hunyadról: Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, Beszterczéről: Csernátóni Gyula dr. Brassóból: Baráczy Sándor, Koós Ferencz. Budapestről: Benedek Elek, Bethlen Miklós gr. id. Degré Alajos, Gelich Richárd, Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Horváth Boldizsár, Jakab Elek, Jókai Mór, Károlyi Gábor gr., Kreith Béla gr., Pulszky Ferencz, Reiner Zsigmond dr., Szász Róbert, Szinnyey József id., Tisza László, Tokaji László, Torma Károly, Csikszere-dából: Benedek István. Deésről: Kádár József. Hidvégről: Nagy Sándor. K-Vásárhelyről: Balogh Vendel dr. Kolozsvárról: Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Gyalui Farkas dr., Hegyesi Vilmos., Hory Béla, Jékey Aladár, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lövei Klára, Magyar Mihály, Márki Sándor dr., Mayer János, Sebesi Samu, Szádeczky Lajos dr., Veress Endre. K., Weress Sándor. Losonczi: Kovács Sándor. Lugosról: Dengi János dr., Maros-Bogátról: Tokaji Etelka. M-Vásárhelyről: Imreh Sándor. Nagybányáról: Törökfalvi Pap Zsigmond. Nagy-Sajó: Sebestyén József. Nagyváradról: Hegyesi Márton, Nyiregyhá-záról: Krúdy Gyula. Sátoralja-Ujhelyről: Matolay Etele. Seps-Szent-Görgy: Várkonyi Endre. Székely-Udvarhelyről: Ugron Gábor, Vajda Emil dr. Székeshérvárról: Eder József dr., Alsó-Szóvát: Dézsi Mihály. Tordáról: Borbély György, Ferenczy Ferencz. Váczi: Fornét Kornél. Vizaknáról: Szentkatolnai Bakk Endre. Rajzoló munkatárs: Nagy Gyula tanár. Fényképészek: Dunky Ferencz, Dunky Kálmán.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden hűdemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-utcza üzletében.)

Megjelenik minden ho 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. Díszes borítékba kötve az I. évf. ára 5 frt.

TARTALOM: Oldal

Kossuth Lajos iratai (IV. kötet) Szabó-Samueltől . . .	217—219
Okmánytár:	
Az oláhok garázdálkodása Kalotaszeg vidékén (Egykoru feljegyzés). Közli Miháltz Elek.	219—220
A honvédségélyző-egylet 1891. számadása. Nagy Páltól	220—221
Honvéd-émlék Deésen (Képpel) Kádár Józseftől.	221
XVIII. Társas estély.	221—222
Hibák a honvédnévkönyvben. g.	222
Szemle:	
Az 1848—49. magyar szabadságharc története. Erdély történelme. Egy új székely naptár.	222—223
Halálozások:	
Bronts János. Fiaba József.	223
Különfélék:	
Kossuth Lajos könyvtárának megvétele. Honvédek nyugdíja. A kolozsvári honvéd-egylet. A honvédek nyugdíjazásának állami kezelése. Hölgyek koszorúja a budai honvédszoborra. Fogynak-e vagy szaporodunk? Színházi-jegyek. Egy adat Forró Elekről. A szabadságharc zenéje. Mikár mint oláh katona. A közgyűlésen lapunk képviselője	223—224

BORITÉK TARTALMA:

„Aranykönyv“ tartalma. Vizaknai emlékűnnep. Honvédgyűlés ügye. Adományok a kolozsvári orsz. tört. ereklye-muzeumnak. Jövő évi folyamunkat. Lapunk jövő száma. Név-alíráások. Lépek a szabadságharcból. Előfizetőink czimszalagjai. Bekötési táblák.

Az „Aranykönyv“ 130—140. oldala van mai számunkho mellékelve, tartalmazza a következők gyűjtéseit és adományait: Ruzsin Lajos áll.-főnök 2 frt, Repkó Imre áll.-előlj. 50 kr. Egy vasúti állomás-főnök 20 kr. Algey István püöri szemléstész 5 frt, Péter János áll. előljáró Kecsed 1 frt 50 kr, Schäfer Lajos áll.-főnök Vojtek 3 frt, Styller Emil áll.-főnök Ujvidék 1 frt 70 kr, Pírgel József áll. előlj. Szt-Gál 1 frt, M. kir. adóhivatal Szered 70 kr, Jancsó Sámuel áll.-főnök N.-Enyed 2 frt, Csatlós János áll.-főnök Szigetkamara 3 frt, Főszolgabíró Nagy-Bicsé 10 frt, Kovács András vámhivatali főnök A.-Törösvár 1 frt, Szakvály Jenő áll.-főnök Plase 2 frt 80 kr, Gál Lajos áll.-főnök Szob 5 frt, Katona József áll. előlj. Mező-Tárkány 20 kr, Hosszu Mihály püöri szemléstész Kis-Zombor 4 frt, Rechmann Bálint püöri szemléstész F.-Törösvár 1 frt 50 kr, Csiszár Gyula pü. igazgató Szeged 1 frt 85 kr, Csiby András püöri biztos Gyergő-Szt.-Miklós 5 frt. Rettegi Gyárfás adótárnok Déva 3 frt, Németh János vas. pénztáros Gyanafalva 1 frt, Berey József ref. lelkész N.-Ecsed 50 kr, Özv. Bregárd Jánosné Kolozsvár 5 frt, Kolozsvár Etelka Kolozsvár 5 frt, M. Kir. Adóhivatal Sz.-Ujvart 4 frt 70 kr, Mirka Károly áll.-főnök Rimabánya 6 frt 20 kr, Pénzügyőri szakasz S. Sz. György 70 kr, Vasúti állomás főnökség Uj Gradicska 1 frt 20 kr, Opris Péter posta- és távirtda igazgató Pécs 5 frt, Gencsy Endre m. kir. vámszedő Gy.-Békás 2 frt 40 kr, Zachariás Gerő adótárnok Búziás 1 frt 50 kr, Oláh József püöri szemléstész Késmárk 1 frt 50 kr.

Vizaknai emlék-űnnep 1894. febr. 4.

Vizakna, 1893. november 21.

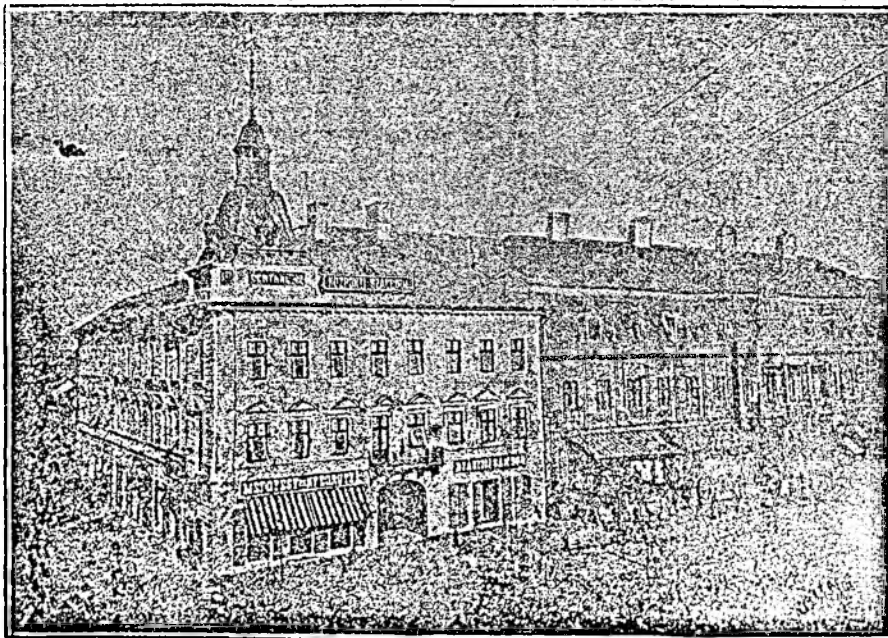
„Felhívás azon 1848—49-es bajtársakhoz, a kik a vizaknai ütközetben résztvettek.“ E czimű felhívás folytán, mely az „1848—49. Történelmi Lapok“ idej 22. számában jelent meg, alulírtak úgy is mint 1848—49-es honvédek, de úgy is mint Vizakna város polgárai, melegen üdvözölve bajtársunkat, ki amaz örökre emlékezetes napot,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza

KOLOZSVÁRT,

a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utcára nyíló szobák a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főtérrre, a goth székesegyházra és három főutczára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonáthoz.

Mérsékelt szobák. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgáltatásra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bálok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felölös szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.A lapszellemi és anyagi részét illető közlemé-
nyek az ereklye-múz. őre czímére küldendők.Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kossuth Lajos iratai.

(IV. kötet).

I.

A csodálat és honfi-bánat sajátságos vegyülékével forgatom e lapokat.

A világirodalomban páratlanul áll, hogy 90 évet meghaladott aggkorban valaki ily remek elmeművet birjon készíteni.

És a férfit a ki írta, Magyarország legnagyobb fiát, csaknem félszázad óta, mint a sziklához lánczolt Prometheuszt, emészti az égő hon-szerelem és a kiolthatatlan honvágy.

Lángelméjének gondolatait, miután itthon hazáját nem szolgálhatja, könyveibe írta le, „hogy vigasztalja és bátorítsa“ a most élő magyart s kitartó küzdelemre ösztönözze hazájának jövője érdekében.

Hősközleményt ír, az új egyesült Olaszország megalakulásáról: miként lett a szertegtagolt rabszolgából erős független nemzet, csupán népének összetartása és akarata által. Tükör ez: nézz belé édes magyar nemzetem Példa ez, kövesd!...

A kinpadra feszített szerencsétlen Lengyelország utolsó erőfeszítését, 1863. fölkelése történetét írja meg; de lemondó kétségbeesés helyett így vigasztal:

„Nemzetet, mely annyi időn át, annyi balszerencse közt úgy fenn tudta tartani a haza kultuszát; nemzetet, mely úgy ellen tudott állani: úgy a rettegetéseknek, mint a csábításoknak; nemzetet, mely annyiszor megmutatta, hogy mennyire kész vértanusággal is tiltakozni jogai elavulásának feltételei ellen; nemzetet, mely annyiszor bebizonyította, hogy őt ha felkonczolják is, nem bírják megölni:

„egy ily nemzetet sem az életre hivatott nemzetek lajstromával erőszakkal kitörölni, sem történelmi egyéniségéből kivetkőztetni nem lehet. — A lengyel nemzet *resurget!* (föltámad!)... .

„Hömpölyög az idők árja jó és gonosz felett egyaránt, de az óra ütni fog, mely a lengyel nemzetnek a diadalmas feltámadás igazságát kiszolgáltatja. . . .

„*Resurget!*: mert van Isten; *resurget!*: mert a lengyel nemzet feltámadására Európa szabadságának szükség van!“ . . .

— Neked is szól a tanulság és vigasztalás, édes magyar nemzetem! —

Kossuth Lajos *végrendelete* ez a könyv, mely mint a biblia, minden magyar család asztalán helyet kell hogy foglaljon.

Éppen most, mikor 200 ezer forintot gyűjt össze szépirodalmának dicsőségére, — ne tudna-e minden jobbsorsu család 5, öt forintot áldozni erre a könyvre? a magyar *politikai* irodalom dicsőségére, melyből a legnemesebb honszerelmet tanulják fiai és leányai, — melylyel aggnapjai szükségét enyhítik, a legnagyobb magyarnak!

Egy-egy diszlakomának költségei, melyet a számtalan léha jubileumok egyikén elpazarolunk, többre megy Kossuth könyvének áránál.

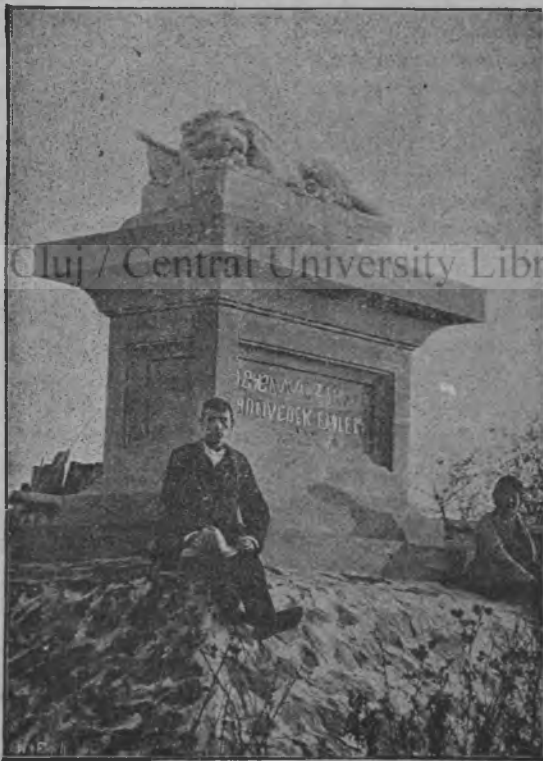
Néhány tükör-darabot mutatok be Kossuth Lajos legújabb könyvéből. A történetiró és hazafi szól hozzátok.

* * *
„Kívánom — írja Kossuth a bevezetésben — hogy az előfizetők méltó neheztelését a késsedelemért enyhítse az, hogy ha tulsoká kellett várniok a jelen kötet megjelenésére, — a következő két kötetre, akár huzódik még keserves életem, akár nem: sokáig nem kellend várniok. Mert a késsedelem alatt; egy kötet helyett jóformán hármát irtam meg, igen kevés kiegészítés s anyagi rendbeszedés híján készen van.

„A 49. magyar emigráció politikai viszonyainak megismeretése képeznén irataim főfeladatát, — a jelen IV. kötetben az eszmetársulás által sugallott elmélkedések kíséretében, az emigráció olaszországi viszonyainak politikai előzményeit adom. Az V. kötetben, nézetemnek Magyarország aktuális *közjogi helyzete felől* megismertetése mellett: az emigráció helyzetének az 1863. lengyel forradalom kitöréseig s Európa akkori viszonyainak vázolatával foglalatokodom. A VI. kötetben a 63. *lengyel forradalom* felőli tanulmányomat adom.

„Multakról beszélek: és a mult, mult. Hanem közte s a késlekedve közeledő jövő közt a röppenő jelenen keresztül kapcsolat van: a történelem megkérdelhetetlen logikájának kapcsolata.

„E kapcsolat befolyásának lelkemre tulajdonítsa az olvasó, hogy nem szoritkozom a multak előadójának szerepére, hanem le-leirva a multnak egy-egy mozzanatát s a hozzá csatolt emlékezeteket, az eszmetársulat által

A deési honvéd-emlék.

agyamban felköltött gondolatoknak is kifejezést adok, állapotok és kérdések felől, melyek a multakból szállot-tak át a jelenre, hogy felettük a jövő határozzon.

„Komolyan szólok, komoly tárgyáról, szenvedély nélkül; emóciók felkeltése nincs szándékomban. De a magvak közt, melyeket elsórhatsz, akadhat talán olyan is, a mely nem esik sziklára, hogy elpusztuljon természetlenül, habár csirázása várthat is magára az időnek járása szerint

„Nemzedék száll, nemzedék mulik; alkalom kerül, alkalom merül; a szó elhangzik, de értelme megmarad, ha igaz és egészséges; ha nem az: veszszén, mint elvész a szélben a sóhajtas.”

II.

Az olasz felszabadulás viszonya a magyar ügyhöz.

Olaszország ujászületésének történelme kitünőleg bátorító példát nyújt minden nemzetnek, mely a balviszonyok nyomása alatt a *jogereje s a szilárd nemzeti akarat hatalma* iránti bizalomban megfogyatkozik. De reánk magyarokra nézve még különleges érdeklődéssel is bír.

Az érdekközösség kapcsolatát idézett elő az olasz és magyar függetlenségi aspirációk közt. Az olasz függetlenségi küzdelmek kezdetét s végét az 1859. s 1866. háborúk jelölik. E két időpont közt volt az 1849. magyar emigráció, a hallgatásra kárhóztatott magyar nemzet függetlenségi vágyainak nyilvános képviselője a világ előtt s politikai viszonyainál fogva törekvései a nemzet reményét ébren tartották. És e remény és e viszonyok annyira visszahatóttak a magyar nemzet szellemére, miként azt lehet mondani, hogy az olaszok függetlenségi küzdelmeinek ismerete részben magyarizátát, részben kiegészítő részét képezi *Magyarország újabb történelmének*.

Ekkor énekelte itthon országszerte a magyar nép:

Szenyes az én ingem,
Szenyes a ruhám is.
Majd hoz Kossuth tisztát,
Türr Pista meg puskát
Éljen Garibaldi!

Olaszországban lobogott, magyar alapon szervezett, magyarul vezényelt, magyar fegyveres csapat élén a magyar zászló, a mely az ausztriai ház erőhatalmaskodása által saját hazájából kidobott s ezer éves jogába maiglan sincs visszahelyezve. Ott nyílt tér, a magyarok számára hős tettekkel és véráldozattal tenni bizonyosságot egy testvérm nemzet szabadságának szolgálatában, a világra szóló ősmagyar vitézség felől; ott részesült ünnepélyes állami elismerésben a magyar honvédnév dicsőségének emlékezete. Ott nyert tényleges igazolást azon állításom, hogy a magyar nemzet életrealóságának 1848—49-iki nyilatkozványa őt, még a világ rokonszenve által kísért bukásában is, azon öncélú tényező közé sorozta, melyekkel az európai történelem fejlődésénél számolni lehet, számolni kell.

„Nagy vivmány volt ez, melyről joggal mondhatám, hogy azt feladni: bűn. Feladatott. Ma már azon idők, midőn a magyar nemzet, mint öncélú, önálló tényező vétetett számba Európában, a multak emlékei közé tartozik és oda is fog tartozni, a mig Magyarország *Österreich-Ungarn* léssen. E minőségben Magyarország csak úgy vétetik számba, mint pénz és katona „liferáns” a bécsi udvar politikája számára, melynek vontató köteléu csing; mint önálló, öncélú tényező Európa történelmében nem szerepelhet, nem szerepel.

„Hanem a multaknak vannak emlékei, melyek a jövőnek reményei. Ilyen az ezer éves Magyarország állami függetlenségének emléke Nemzedék hal nemzedék

után, de a nemzet lelkiismerete nem hal meg. Az Isten sem halt meg azért, mert oltára elagyatott.

„Még magát a függetlenségnek 1867. feladását is, csak a kivívása felé fejlődés kilátásának a nemzet szemei előtt csillogtatása által, lehetett a magyarokkal elfogadtatni.

Utaltam én erre már 1867-ben, midőn Deák Ferenczhez intézett nyílt levelemben megírom, hogy a roppant erkölcsi hatalomnak, melyet a nemzet határozatár gyakorolt, kulcsa abban van, hogy a nép őt ösztön-szerűleg 1867-ben is *azon alapon vélte állani, melyet 1861-ben elfoglalt s csak az utak és módok megválasztásában alkalmaskodik a körülményekben*.

Megmondta ezt nem egyszer maga Deák Ferencz is, több ízben kijelentette, hogy az, a mi 67-ben eléretett, nem felel ugyan meg a nemzet jogainak, hát nem is elégitheti ki a nemzetet; de megnyugtatósára szolgálhat, hogy oly alap szereztetett meg, a melyről a mi hiányzik, kivivható.

Fatális tévedés volt a *siklót lajtorjának árulni*, s e fonák számítás természetesen meg is hiúsult; meg is kellett hiúsulnia, mert ha valamit ki akarunk fejleszteni, nem azon kell kezdenünk, hogy elalkuszzuk, hogy feladjuk.

„Sok megváltozott azóta Magyarországon. Igen sok; még a nemzet jelleme is. Pusztitást vitt végbe erkölcsain a megélhetés nehézségeivel borított talajon felmagzott corruptio. De egy nem változott meg: a haza függetlenségének szent áhitata. Ott rezeg ennek a hurja a magyar szivekben kiirthatatlanul; buzgó imádság epedez, ezért, nem mint egykoron a költő mondá: százezrek, hanem milliók ajkain.

A bevégzett tény nyomása kátyuról-kátyura döcög-teti a közélet szekerét a kerékvágásban, melybe a *tállencsés Ezsau-bölcsesség belezökkentette*. De az áhitat, a nemzet érzelmeiben él és élni fog elpusztithatatlanul, mert egy ezredév történelmi hagyományaiiban gyökerezik.

Ellentétes lökések nyomása szerint hömpölyögnek a történelem folyamának habjai; egy ideig folydogálhat szép lassan, szép csendesesen. De mikor az idők járásának változása viharos szelet vet (a mint vetni is fog elkerülhetetlenül) csendes hömpölygésének utjába; szelet, mely a habokat visszatorlasztja: az apály dagálylyá duzzadand s elsepri a történelem logikájának akadályait.

A leányzó nem halt meg, csak aluszik. Ezer apró jel mutatja, hogy nem is aluszik, csak *szender eg. Resurget! . . .*“

III.

Kossuth politikai szerepe három korszakra oszlik.

Az elsőt bezárta a világsi fegyverletétel. A második a kibujdosottak története 49-től 1867-ig, Ferencz József megkoronázásáig. A harmadik a 67-iki magyar kiegyezéstől mostanig.

A 49. menekültek bujdosásának és nemzetünk érdekében kifejtett politikai munkásságának története Kossuth „Iratái”-nak köteteteiben megírva.

Az első három kötet 12 évvel ezelőtt 1880., 81. és 82-ben jelent meg s az 1860-ig terjedő időszakot foglalja magában. Erre az időre esik a magyar menekültek letartóztatása Kis-Azsiában. Kossuth Angolországi és Éjszak-Amerikai útja; Olaszországba települése; itt a magyar legió szervezése és a francia-osztrák háboru 1859-ben, mely Lombardia elvesztését vonta maga után. Magyarországon ekkor bocsátották ki az október 20-iki diplomát.

A legújabbban megjelent IV. kötetben részletesen ismerteti Kossuth Ausztria s olaszországi politikáját I-ső Napoleon legyőzésétől 48-ig. Leírja a „szent szövetséget.” melyet az osztrák, orosz és porosz kötöttek s melyet Metternich bécsi miniszter a Troppau (1820), Laibach (1821) és Veronában (1822) tartott congressusokon azon szerződéssel fejezett be, hogy „a szövetezett három nagy hatalom le fogja verni a forradalmi szellemet, akárhol s akárminő alakban jelentkezék.” Ennek befejező részében mondja Kossuth:

„Lehet, hogy hosszasabban időzve a troppai és laibachi congressusok keletkezésének előadásánál untatom olvasóimat. De ne feledjük, hogy azon congressusok boszorkányüstjében lett a nemzetek belügyeibe fegyverrel avatkozás *aqua tofanája* kifőzve, melynek még 28 évvel később is, a szegény magyar haza áldozatává lett.” Ezen a jogcimen hivat Ausztria a magyar szabadságharcz leverésére az orosz s küldte be Miklós czár seregeit; pedig mint idegen hatalomnak, a mi belügyeinkbe avatkozni semmi joga nem volt.

* * *

Sok minden van még ebben a csodálatos könyvben megírva.

A mint a történelem tényei előttünk egymásután elvonulnak: gyakran közbelép az író egyénisége, a ki rögtön levonja a multból a tanulságot és alkalmazza a jelenre. Kossuth lángelméjének egy-egy villanása megvilágítja és gyakran egészen új alakban tünteti fel napaink állapotait és eseményeit.

Szó van ez iratokban az új német császárságról; a kettős és hármas szövetségről; sőt még a legújabb francia-orosz barátkozás is helyet foglal benne.

Azon töredékekből, melyeket ismertetésképpen kiválogatánk, sejtethi a magyar olvasó, mit találhat „Kossuth iratai” IV. ketében.

Befejezésül még csak azt a néhány sort jegyzem ide, mely az 550 lapra terjedő nagy művet bezárja. Mintha egy távoli gyászdal elhaló hangjait hallanók:

„Amint az élet mesterének, a világtörténelemnek mezején barangolék, szemem előtt mindig szülőföldemnek, *hazámnak* szent képe lebegett.

Ennek érdeke az én politikai csillagom; az vezérelt elmélkedéseim után.

„Elfáradt agyam minden gondolatával, szívem minden dobbanásával *magyar hazámon* csüngök.

„Ki lettem dobva a magyar polgárok soraiból: tudom. Hálával tapasztalom, hogy ők engem, a hontalan páriát, még mindig testvérüknek tekintenek, — legyenek megáldottak testvéries érzelmükért, melyet testvéri szeretettel viszonzok.

„A haza felé pedig, a mely „házából kiteszitott”, e szavakkal nyujtom karjaimat:

„a viszont *nem látásig*, kedves édes *Anyám!*...”
Szabó Sámuel.

O k m á n y t á r.

Az oláhok garázdálkodása Kalotaszeg vidékén.

(Egykoru feljegyzés.)

Kalota-Szent-Király és Zentelke, két magyar község 1848-ban az oláh hordák által elpusztítottak. E borzalmas, véres eset a m.-valkói ref. egyház anyakönyvének 44-ik lapján híven le van írva. A leírást id. *Kilyén Ferencz* akkori valkói ref. lelkész tette, híven ecsetelve a gyászos eseményt részleteivel együtt. Érdekesnek ta-

láljuk e leírást most 45 év mulva lapunkban közölni Mihály Elek m.-valkói jelenlegi ref. lelkész lekötelező szívessege folytán, ki azt szószerint lemásolta, és hozzánk beküldötte.

Borzasztólag emlékezetes esemény.

1848. év november hó 6-ik napján az albáki oláh rablócsorda néhány oláh pap és 3 rablófőnök vezérletük alatt a havasról lerohanván, itten e helységben is tetemes károkat okoztak, az udvart, a perzeptori házat mindentől kirabolták, mi nekik megtetszett, kivált a perzeptori házból pénzt is sokat vittek el; a mit el nem vihettek vagy vinni sem akartak, azt az utánuk tóduló falusi tolvajok hordták el. A helységhez tartozó mindenik malomból a vasakat az utolsó szegig elvitték, némelyiknek gerendáját elvágták, a követ összetörték, a malomházakban talált minden gúnyaneműt elvittek, 7 kövér sertést is elraboltak és megölték. Ezeket mind 6-án éjjel mívelték, a házak felverésén kívül, mert azt 7-én fényes nappal vitték véghez. Vezetőjük voltak e helység (M. Valkó) két gonoszlelkű oláh lakosai: Kálma Gyorgyika és id. Forczuj Tágyer. Átkozott legyen még emlékeztük is!

Ugyan 7-én déltájban megindult az egész haramiátábor, mely már akkor a körülfekvő oláh falukból, sőt még magyarokból is — mert ezeket felgyújtással fenyegették — igen nagyra nevedett volt. Felvonultak a boci hegyre. onnét este felé leszálltak a kalota-szentkirályi határra s mind közelebb-közelebb húzódtak a faluhoz. Ámbár igen számos nemzet-örök gyűltek volt össze a megye felső kerületéből a rablócsorda megzabolázására, mindazon által ez nem sikerült, mert az őrsereg nagyobb része aznap délután a Malomszeg felől összesereglett és az albákiak által megkezdendő összecsapásra várakozó oláhok elosztatására — visszaverésére menvén, kiknek nagyobb része szétfutkosott, de a malomszegiek a falu végére összegyűlvén, az őrseret bevárták, fegyvereiket letették, a bujtogatókat kivallották, hogy a maroslaki pap fia és a kalotai pap fia és kalotai falusbíró lettek volna. Itt az őrsereg sokáig tanácskozáván a teendőkről és a malomszegiekkel alkudozáván, a havasiak ez alkalmat és távollétet felhasználva, naphaladat táján K.-Szt-Királyra rárohantak, gyujtogatni kezdetek szurkos szöszfojtással és a kezükben levő égő szurokkal. Midőn már Szt-Királynak nagyobb része tűzbe és a haramiák által elboritva volt, akkor érkeztek a nemzetörök Szent-Királyra. Egyfelől a tűz, másfelől a nyüsgő rablók miatt nem volt akkor tanácsos ütközetet próbálni, ámbár érkezett volt azon estére 480 fegyveres honvéd Magyarországról, mindazonáltal B.-Hunyadra visszatértek s K.-Szt-Király-Zentelkét vesztére hagyták.

A rémítő tűz, a körül-belül levő falukból odacsődült rablók és maguk a havasiak annyira elpusztították a 2 magyar falut, hogy 3—4 házon kívül (az oláh templom, kántor és 2 oláhlakta ház) semmi épület nem maradt. Marháikat, melyeket kivertek, gúnyájukat, mit a tűzből kikapkodtak, a rablók elhajtották csordástól, elvitték rakásostól. Éjfél után, midőn e tűz csaknem mindent megemésztett, a tolvajok megrakodtak, a pokolszülte rablók főnökeikkel bementek a Jósika-udvarba (b. Jósika János osztrák geneális birtoka), mely még épen állott, ablakait kivilágították, nagy vigassággal vacsoráltak, ettek és ittak s mi után ezt is kirabolták, a boros hordók fenekét beütötték, az udvart is felgyújtották, elégették.

A pusztításban és rablásban a kalotaiak, malomszegiek és maroslakiak a havasiakat felülmulták, mert ezek csak annyit ragadoztak, amennyit egyszer elbirtak,

a fentebbi falusiak egész éjszaka hordták a ragadományt s még másnap fényes nappal is úzték e gonosz merényt, melyért sokan odahagyták fogukat és mind a 3 helység tűz prédájára tétetett a nemzetörök által.

A havasi vadcsordák és a hozzájuk került gonosz falusiak azon éjszaka számos magyarokat — kivált nemeseket — ölték meg mindkét nemen, a kiket csak kézre keríthettek. Név szerint: Nagy Sándort nejével a legkegyetlenebb halállal ölték meg s 15 éves leányát rabul vitték (e nő ma is él, most Szakács Sándorné). I. Deési Istvánnét, öreg Kiszelynét megölték, megégették és sokakat másokat.

Az albáki rablókat vezérelték: *Korkis Juon* és *Darabont Nikolai* nevű tanult gonosztevők, kik azután is mind végig úzték istentelen mesterségüket: a rablást és gyilkolást.

November 8-án kiindulván az őrsereg és katonaság üldözésükre s a rablófőnökök látva, hogy egyenruhás katonaság is van velük, elszöktek és Meregyó felé a havasra felmentek. A rablócsorda vezér nélkül látva magát, elkezdett hátrálni, csakhamar megkettőztetett lépésekkel szétoszlani, a havasiak fel a havasra, a körülbelül levő falusiak falujokba takarodtak. Nehányat ugyan útközben ellőttek, de a többiek ez idő szerint megmenekedtek a megérdemelt büntetéstől, de az Isten bosszúálló igazsága utóléri őket, mert az a sok kiontott ártatlan vér, annyi sok száz család sohajtása, könyhullatása, kik élelem és lakóhely nélkül maradtak télnek idején, lehetetlen hogy bosszuállást ne nyerjen a gonoszok fejére az Isten irgalmasságának királyi székétől.

A mi legjobban fájt az emberi kebelnek, hogy ezen rablócsoport egyik vezetője szamosi Márk Györgyi volt, ki is apjával Ábrahámmal és nagyobbik fiával állottak a dolog élén. Ők készítettek 2 faágyút vaskarikákkal megkötve, melyből a meggyült szurkos szöszöt szétlődözték az épületekre. Ő szerzett puskaport és más egyéb pusztító szereket. Büntársai voltak az úgynevezett csonkai Balcsockiak, Szamosiak, Bélesiek, Gyurkuczaiak, kik határunkon tarják nyáron át marháikat, szénájuknak nagy részét a mi határunkon csinálják; kik, ha télben gabonára, pénzre, szénára, szalmára, ecetre, kenderre s akármire szorulnak, helységünk lakosai és a körül-belül lakók fedezzük szükségüket — ha nem éppen ingyen is, de holmi famatériákért, mely nekik szinte semmibe sem került. Fizessen meg az Isten nekik érdemük szerint!

A két faágyuk a magyar sereg kezébe kerültek. Az esze-veszett csoport látva a katonákat, felejtkezett a 2 ökrös szekérrel lassan vonszolni az ágyúkat, elhagyták ökröstől szekerstől, melyek aztán a tulajdonos incseli Keresztes Sándor úr kezei közé kerültek. Incselből is rémítő sokat elvittek, elhajtottak, 2 turma juhut a T. Keresztesné és Ráczné asszonyságokét, az elsőből 12, a másiktól 6 béres ökröket, számos lovakat, teheneket, borjukat. Különösen Rácznétól egy drága ménlovat, melyet maga a vezér foglalt le magának. A pinczéből hordó borokat, szilvóriumot hordókkal vitték ki a Kalota melletti táborba. A 18 ökröt 3 szekérbe fogták s gabonával telt zsákokkal megrakva vitték fel a havasra. Ily pusztítást még a pogány ellenség sem tett, midőn istentelen lábaival hazánk földjét tapodta!

Pusztuljon el az egész a legkisebb sarjadékáig!

Közli:

Mihály Elek,
m.-valkói ref. pap.

A honvéd segélyző-egylet 1891. számadása.*

Egy pillantás az állami számvevőszék 1891. évi zárszámadási jelentésében foglalt számadásba, s azonnal önkénytelenül arra a meggyőződésre jutunk, hogy a segélyző bizottságnak nem terheli nagyon a szivét a segélyre szorult honvédek sorsa.

A számadás a következőkből áll:

Kiadás.	
a) Állandó segélyekre:	
1. az állami pénztárból	150.802 frt 27 kr.
2. az egyleti pénztárból	122 " 50 "
b) alkalmi segélyekre	7.771 " 90 "
c) kezelési költségekre	4.310 " 66 "
d) különfélekre	500 " — "
e) értékpapír vásárlásra	61.248 " 62 "
Együtt	224.755 frt 95 kr.

Bevétel.	
Kamatbevétel az egyleti tőke után	7.812 frt 87 kr.
Adakozások, segélyjárulók és alapítvány kamatok	1.405 frt 22 kr.
Régi alapítványokból	2.750 " — "
Kisorsolt értékpapír	100 " — "
Az ország dotációja	200.000 " — "
Mult évi maradvány	54.601 " 15 "
Együtt	266.669 frt 24 kr.
Idei pénztári maradvány	41.913 frt 29 kr.
És pedig:	
Az állampénztáraknál	40.197 frt 73 kr.
Az egylet. pénztárnál	1.479 " 99 "
A magyar földh. intézetnél	235 " 57 "

Ezen zárszámadásokból kitűnik az, hogy a segélyző egylet, illetve bizottság a 266.669 frt 24 kr bevételéből, a kiadásoknak a három első tételét, tehát együtt csak 158.696 frt 67 krt fordított segélyezésre.

E szerint a segélyző egylet, eltekintve a többi jövedelmektől, magát az ország által adott dotációt sem használta fel arra a célra, a melyre az ország adta; a mi igazolja azt, a mit ezen cikk bevezetésénél mondtam, hogy t. i. a segélyző-egylet nem hordozza eléggé szíven a szűkölködő öreg honvédek sorsát.

Kifogásolnunk kell első sorban azt, hogy a segélyző-egylet, kezelési költségekre 4.310 frt 66 krt adott ki, akkor, a midőn a segélyző bizottságnak, az országházban ingyen van iroda-helyisége; levelezéseit posta díjmentesen folytathatja, a bizottsági tagság nem díjazott, hanem tiszteletbeli tisztség; tehát mire lehet költsége? egy-két kezelő egyénnek díjazására és irodai szükségletekre: papíros, iron stb. Hogy kerülhet ez 4.310 frt 66 krba? És ha valahol, úgy itt szükséges a takarékoság azért, hogy több jusson segélyezésre, mert ez a fődolog.

Kifogásolnunk kell tovább azt is, hogy a kiadások d. t. alatt 500 frt fordul elő „különfélékre“, aminek értelme és jogosultsága nincsen, mert a honvédsegélyzési költségek, a dolog természeténél fogva, csak két rovatból állhatnak, u. m. segélyezések és kezelési költségek rovataiból.

Kifogás alá esik az is, hogy a segélyző-egylet értékpapír vásárlásra 61.248 frt 62 krt fordított, amit tett azért, hogy az állandónak decalált régi alaptőkének az a része, a mely a szükségből folyólag segélyezésekre fordított, s annál fogva abból hiányzott, hogy azt refundálja. De bárha azért, hogy tőke egy része segélyezésre fordított, az a valódi céljától nem vonatott el, s annál fogva annak az állami dotációból való megtérítése nem volt épen feltétlen szükségesség; mind a mel-

* E közleményre az ügy megvilágítása érdekében készítséggel nyitunk tért érdemleges felvilágosításoknak.

lett, ha már a segélyző-egylet azt akarta, mi annak teljesítését nem így óhajtottuk volna, mert azért, hogy ily tetemes összeg térített meg egyszerre, sok szükségét látó bajtársunk, legalább is egy évre kellett, hogy nélkülözze az őt joggal megillető segélyezést, és olyan égető szükségessége sem volt annak a megtérítésnek, a miért is lehetett volna azt több évre osztva kisebb összegekben téríteni meg azért, hogy az ország által adott dotatiót egészen segélyezésekre lehessen fordítani, ami égetőbben szükséges; és a bevételek első t. alatt foglalt kamat jövedelmeket lehetett volna minden évben a többől hiányzó rész megtérítésére fordítani mindaddig, a míg az ismét kiegészítve leendett.

Ez megint azt bizonyítja, hogy a segélyző-egylet többet gondol magára, mint az éhező honvédekre.

Végre azt is meg kell hogy jegyezzük, hogy teljességgel semmi magyarázatát nem tudjuk képzelni annak, hogy az egylet oly rendkívül nagy összegeket hagyott fenn pénztárimaradványképpen, u. m. 1890. végén 54.601 frt 15 krt és 1891. végén 41.913 frt és 29 krt.

Az állami dotációnak nem az a célja, hogy abból a segélyző-egylet ily tetemes összegeket hagyjon felhasználatlanul; hanem az, mint már említettük, hogy az egészen, szükségét látó bajtársaink segélyezésére fordíttassék. Hisz, bűn az, ha céljától a pénz elvonatik, felhasználatlanul hevertetik, s elaggott bajtársaink éhséget szenvednek.

A felhozottakból kiindulva, azt hiszem nem lesz sem időszerűtlen sem pedig indokolatlan, ha azt a kérdést vetjük fel, hogy ma, midőn az egylet nem bír ama pénzerővel, amit a cél megkíván, és a segélyezést csak úgy teljesítheti, ha az ország hozzájárul, nem volna-e jobb és sikeresebb, ha a segélyezés ügye is éppen úgy, mint a menház ügye a kormány, illetve a m. kir. honvédelmi miniszterium kezelésébe menne át, nem járna annyi és oly tetemes költséggel, s talán a személyi befolyásnak és az azzal járó önkénynek sem lenne oly nagy tere mint a minő a jelenlegi. S e tekintetben legjobb meggyőződés szerint csatlakozom Borszéky Soma bajtársunknak f. é. ápril hó 18. kelt, a „Nemzet“ 57. számában megjelent, a honvédek segélyezésére vonatkozó cikkében kifejezettké-hez s óhajtánám, hogy minél többen megbarátkoznánk amaz eszmével, hogy jobb lenne, ha a kormány venné gondozása alá a segélyezési ügyet, annál inkább, mint-hogy a szükséges pénz amugy is az ország adja

Ez által az 1848—49. honvédek segélyezése hivatalos minőséget nyerne, ami tekintélyüknek inkább megfelelné, mint az, hogy a honvédeket egy magánjellegű, olyan jótékonycélú forma egylet segélyezi, úgy mint ha az a nemzet által a 48 évbeli hagyományok alapján adandó segélyek könyörödományok lennének. *)

Kelt Kolozsvár, 1893. évi nov. hó 24-én.

Nagy Pál.

Honvédemlék Deésen.

(Képpel.)

Egy szerény emléket mutatunk be e lap olvasóinak, melyet a kegyelet azok porai felébe emelt, kik gróf Teleki Sándor kormánybiztos és Katona Miklós katonai főparancsnok vezérelte seregéből 1848 november 24-én Deésen elestek.

A két oldalról történt támadást, a harcban még járatlan és tapasztalat nélkül való vezérek s ugyanoly katonák családos apákból álló és lándzsás nemzetőrökkel jóllehet 16

*) Lásd „Különlélek“ rovatunk e tárgyú közleményét.

ágyúval rendelkeztek, nem tudták visszaverni. Reggeli 10 órától délután 3 óráig tartották a tüzet, Urbán rendes és már puskaport szagolt katonái, tüzérei s az őt követő s mintegy 20 ezerre tehető lándzsásaival szemben elveszett a csata s az Erdély megmentésére küldött sereg a városból kivonult. Az ütközet tartama alatt s az utcái harcban mintegy 23—28-an estek el, kik közül csak az egy Pongrácz Aladár ismeretes. De több áldozat lett volna, ha egy 80 főből álló bécsi legiobeliek a rohanó osztrákokat sortüzeikkel időként föl nem tartóztatják s ezáltal elősegítették a kivonulhatását is a seregnek, mert a féltett ágyúkkal korán ellillantak.

Három napig heverték temetetlenül s ekkor 4-et a nagytemető déli részében, a többiekét a Kakashegyen ásott közös sírverembe dobatta Urbán fejfel, lábbal. Így hantolták be ugyanakkor a Deés-Aknán elesett más 9 szabadságharcost, a kikkel együtt az egyik nemzetőr-század dobosa is alussza örök álmát, de sírjok, fájdalom, jeltelen ma is.

A 60-as évek elején Pataki Gyula Deés városi rendőrkapitány a Kakashegyen pihenők sírját farácsolattal vétette körül. Mintegy 7—8 évtől fogva a sírt halottak estéjén koszorúkkal díszítették fel s mécsesek világa fejezte ki a kegyeletet, melylyel adózott egyes jobb hazafi a névtelen szabadságharcosoknak. Papi áldás nélkül nyugvának 1889 július 2-ig. E nap délutánján az iskolák, összes egyletek 48—49-beli honvédek nemzeti szíu- és gyászlobogókkal összes harangok zugásai között vonultak ki a sírhoz. A nagy temetésre gyűlt gyászos sereg ezerei körülállván azt báró Diószegi Géza adta át az emléket remek beszéd kíséretében Fenyő Lajos polgármesternek, miközben látható lett a díszes, deési homokkőből gránit alapra készített emlék, felette északra néző, tört fegyverek és zászlókon nyugvó oroszán s alatta e felírás:

1848. NOV. 24-ÉN ELESETT
HONVÉDEK EMLÉKE.
EMELTE A
HONFIUI KEGYELET.
1889.

Egyesek, egyletek hazafias feliratu koszorúkkal borították el. Kozma Döme ferenczrendi zárdaifő fényes segédlettel szentelé be s temeté el a 41 éve nyugovókat. Kovács Samu ref. pap megható imája után a zárdaifő búcsuztatá el őket hazafias beszédben.

Az emlék felállításának eszméjét Bíró Antal pendité meg. Adakozás, felolvasásokból 1300 frt gyűlt össze, báró Pöllnitz Károly kezelte. Keresztes Nándor, Placsintár Ödön s a kezdeményező s e sorok írója, ki az alapba helyezett iratot is fogalmazta, intézték el több honfival az emlékkő felállítását, mely Bartók József építő terve szerint a kegyelethez méltóan örökíti emléküket.

A város azóta a tért rendezte s a helyet *Honvéd-tér*-nek nevezte el. A közönség halottak napja délutánján mindenkor kivonul, emlékbeszédeket tartanak, este kivilágítják. Márczius 15 én ünnepélyesen idezarándokolnak s itt a síremlék körül üljük meg, az Isten szabad ege alatt a szabad ság, egyenlőség, testvériség nagyünnepét.

Kádár József.

XVIII. Társas estély.

— Két hónapi szünet után. —

Meghitt társas estélyt rendeztek nov. 15-ikén a kolozsvári ereklye-muzeum és azzal rokostestületek. Az estélyt a főuri kaszinó épület alatt levő Szilágyi Béla éttermében tartották. A társaságnak az ereklye-muzeum óre bemutatta a legújabbban érkezett honvéd-fényképeket,

melyek igen nagy számban vannak s a melyeknek egy tekintélyes része Szolnok-Dobokamegyéből, Dunky-fivérek a kolozsvári újabb levétele és adományából jutott a muzeum birtokába. Néhai Rétyi Antos Ferencz őrnagy-ról, ki a 11. zászlóaljban is szolgált s kinek arczképét a muzeum számára életnagyságban elkészíttette bátyja Rétyi Antos János alezredes, több érdekes történelmi részletet hoztak felszínre. — Ma d Rétyi Antos Jánosnak, a 11. zászlóalj zászlójáról szóló ismertetését olvasták fel, ki levele végén melegen emlékezik meg Végh Bertalan és Inczedy Samu ezredesekről, kikkel az életben még egyszer találkozni óhajt.

Lovag Nehrebeczky György az ungvári honvédegyelet elnöke is üdvözölte a testületet, kijelentvén, hogy a kolozsvári ereklye-muzeumot kitünő elmeállal kigondoltnak látja, az ungvári bajtársak arczképeit és életrajzi adatait összegyűjti és alapja javára pénzt is szándékozik gyűjteni.

Az öreg honvédek az estélyen megbeszéltek a jövő kögyűlés részleteit.

Az estélyen a többek közt ott láttuk a következőket:

Bay János, Münster Ede, Szucsáky Imre, Kalmár Antal, Nedoroszték János, Vincze István, Vincze Istvánné, Kőmives Gerő, Esztegár Kristóf, Tanczer János, Sipos Károly, Kuskó István, Poszler Gyula, Poszler Gyuláné, Veress Endre stb.

A társas estély a legvidámabb hangulatban 11 óráig tartott.

Hibák a honvéd névkönyben.

A Mikár által összeállított honvéd névkönyvben, mint azt a „Történelmi Lapok“ m. é. folyamának 10., 11., 12., 20., 28., 38. 116 lapjain kimutatták, nagyon sok a hibás adat. Nagyon sokan kétszer is fel vannak véve és pedig különböző ranggal. Például kétszer van felvéve:

Tizedes *Tenki Sándor* orvos, Felsőbánya (225. l.)
 Örmester *Tenki Flezsár Sándor*, Felsőbánya (289. l.)
 Egy és ugyanaz a személy. — Örmester *Wagner János* főorvos, Felsőbánya (224. l.)
 Örmester *Wagner Sándor* főorvos, Felsőbánya (289. l.) szintén egy és ugyanazon személy.

Az adatokat a szerkesztésnél nem tudták egymásmellé állítani, hogy a hibák és tévedések kikerüljenek, E miatt, míg nem lesz javítva, nem is lehet azt a könyvet, a honvédség hiteles névkönyvének elfogadni. Ezt bizonyítja az alábbi levél is, mely a következő adatokat tartalmazza:

Másolat. 636. szám *Janáky József* ur igazolta magát mint honvéd Főhadnagy. Pesten, 1867. Junius hó 17-én. Mikár Zsigmond m. k. százados A bizottmány jegyzője Nirsellovszky Antal m. k. százados, hadbíró. Az igazoló bizottság elnöke. P. H. Zsurmay Lipót, m. k. hv. ezredes. A bizottmány elnöke. Pest, 1867. Noseda Gyula nyomása. Barátok tere. 8. sz.

Ezen hiteles igazolvány alapján, mely mai nap is üveg alatt, arany rámban lóg szobám falán, az 1867—8-ban kiadott Honvéd-névkönyvben is így van nevem bevezetve Mikár által.

Az 1891-ben szintén Mikár által szerkesztett és összeállított Honvéd-Névtárban már azért van nevem a közvitézek sorába degradedálva Mikár Zsigmond által, mivel hogy a közlegénységen alóli rangfokozat már nem létezik, Az élők sorából kitörölni pedig egy tollvonással se nem mert, se nem birt. De már a régi halottakat századonkint támasztotta fel például: Barabás Péter, Fekete Péter, Kohl Antal, Rotter János, Molnár György, Sorbán István,

Bogdányi József, Urbányi János, Lilienberg Mór, Németh Elek, Papp János, Prinner V. Samu, Rózsa László, Hudecz Ferencz stb., stb. történetesen jó barátaim és személyes ismerős bajtársaimat.

g.

Szemle.

Az 1818--49-iki magyar szabadságharcz története. Ily czim alatt egy nagyobb szabású történelmi munka kiadására vállalkozott Lampei Róbert (Wodianer F. és fiai) könyvkiadó cég. A munka, melynek megírására Gracza György vállalkozott, füzetekben fog megjelenni. Nem kevesebb, mint 400, eddigelé legnagyobb részt még sehol meg nem jelent egykoru kép, okmány, plakát stb. fogja gazdagítani a munkát. A szabadságharcznak valóságos albuma leendő könyv, melyet végig lapozva mintegy szemünk előtt látjuk elvonulni e dicsőséges idők minden jelentékenyebb szereplőjét s valamennyi eseményét. Hogy a munka alaposan és szépen lesz megírva kezességet nyújt Gracza György ismert nevű író és lapszerkesztő neve, akinek „Kossuth Lajos élete és működése“ czimű nem rég megjelent munkája oly kedvező fogadtatásban részesült, az egész sajtóban. Az illusztrációkat pedig gr. Kreith Béla, a szabadságharczi emléktárgyak fővárosi kiállítója tehát olyan ember állítja össze, a ki ezen a téren már gyűjteménye összeállításával is ritka szakértelmének adta tanujelét. A munkához több színes rajz is lesz csatolva, a maga eredeti valóságában megismertette a vitéz magyar honvédsereg az ellenfelek hadi felszerelését. A munka, hogy az bárki által könnyen megszerezhető legyen, olcsó, 30 kros füzetekben fog kiadatni. Az egész munka 23—30 füzetre van tervezve, s az első füzet f. évi december 1-én jelenik meg. A kiadó cég előfizetést is nyit a munkára, még pedig hat füzetre 1 frt 80 krral, 12 füzetre 3 frt 60 krral s 24 füzetre 7 forint 20 krral. Minden 7 előfizetőt vagy megrendelőt gyűjtő egy tiszteletpéldányt kap. Ha valaki akarja, úgy a tiszteletpéldány helyett a mű teljes bolti árát kapja a gyűjtő. A megrendelések Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) könyvkiadóhivatalába Budapest, Andrassy-ut. 21 sz. a. intézendők. Reméljük, hogy a magyar szabadságharcz ez albuma egyetlen magyar ember asztaláról sem fog hiányozni.

Erdélyi Történelmét két vaskos kötetre terjedő kéziratban megírtam. *Munkám az 1850 67 közötti éveket öleli fel.* Az ily munkát csak a közönség támogatásával lehet kiadni Fölkerek minden irodalmi barátot, hogy tegye lehetővé a könyv megjelenését. Kolozsvárt már aláírtak 150-en, 300 előfizetővel a kinyomatás biztosítva van. A két kötetre terjedő munka ára négy frt. Egy kötet 20 nyomtatott ívből állna. A második kötet egy év múlva jelenik meg az első után, s így két frtot senki meg nem érez.

Egyszerű előjegyzés elégséges, a megrendelő hordozva az utánvétellel küldött könyv postai költségét. A megrendelés nevemre címezve küldendő Kolozsvár, Hid-utca 8. sz. A Kolozsvárt megjelenő *Erdélyi Hiradó* czimű napilap hétfői száma mindég hozza az új előfizetők neveit. Bolti ára a két kötetes munkának *hét* frt lesz.

Könyvem végén közleni fogom az előfizetők neveit, mint kik lehetővé tették — ez eddig még meg nem írt korszakról szóló történelmi munka megjelenését

Kolozsvárt, 1893. nov. 8 án.

Ürmössy Lajos.

Ürmösy Lajos nagy tevékenységtű, jeles történetíró fentebbi sorait előfizetőink figyelmébe ajánljuk. Gyűjtőívet a megkeresőknek lapunk szerkesztősége is készséggel küld.

Egy új székely naptár. Épen most jelent meg Marosvásárhelyt a szentistváni Péter András 1894 dik évi naptára, a székely népköltő büen talált arczképével. E naptárt gazdagon felszerelve 48—49 beli dolgokkal, lapunk derék munkatársa, az egykori Mátyás-husár Imreh Sándor állította össze. A naptár l a „Fővárosi Lapok“ a következőket írja: E nyolcz ivre terjedő s különösen a székely nép által kedvelt s mindig két borítékban megjelenő naptár, az idén sokkal izlesebb és tartalmasabb alakban jelent meg, mint az előző években. Praktikus szempontból vége is előnyösebb az eddig eknél, mert ez alkalommal a hónapok végén a különböző helyeken tartandó vásárok pontos kimutatása van, mire legfőbb szüksége van a gazdasággal foglalkozó népeknek. Az évszázakról szóló fejezet után a székelyföldi vármegyék hivatalnokainak czim- és névtára következik, A Vegyes olvasmányok is igen tartalmas részét képezik e naptárnak, abban versek és prózai dolgok vannak; főleg a *Bem apó és a székely határőrök a piski-i hírd.* című történelmileg nevezetes czikk vanja figyelmünket magára, az *Öreg Mátyás huszár-dal* szintén ari a dicső korszakra emlékeztet; és gyakorlati népies modorban írott Védekezés a kollera ellen czikke is nagyon érdekes. Végül a hirdetések és adomák vannak. A esinok, szép kiállítás Imreh Sándor marosvásárhelyi ref. főtanodai nyomdaigazgatót dicséri, A naptár ára 20 kr. E vidéki naptárban az a nevezetes, hogy évenként 8—10 ezer példányban szokott elkelni, a mi ritkaságszámba megy.

Halálozások.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait kérjük: a halálozásokról szíveskedjenek egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Bronts János a nagyszentmiklósi takarékpénztár vezénylő titkára és főkönyvezetője, 1848—49 nemzetőrkapitány, 75 éves korában, e hó 20-án Nagyszentmiklóson. (Nemzeti Hirlap nov. 25.)

Fiaba József megyei levéltáros Győrött e hó 16 án halt meg. A régi, nagy idők egyik tipikus alakja volt. A szabadságharc elején bánhidai plébános volt s mint ilyen a falusi templom szószékéről hirdette ki a népnek Kossuth proklamációit. A szabadságharc után elfogták, bebörtönözték, sőt Haynau testi fenytéssel is sujtotta. Fogságából kiszabadulva, más plébániát ajánlottak föl neki, ő azonban nem fogadta el az ajánlatot, hanem megvált a papi pályától s mint nyelvmester tartotta fenn életét. 1880. óta volt Győrmege levéltárosa volt, mely állását mindvégig lelkiismeretesen töltötte be. (Nemzeti Hirlap nov. 25.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kossuth Lajos könyvtárának megvétele. A magyar sajtóban lapunk volt az első, a mely indítványozta, hogy Kossuth könyvtárát a nemzet vegye meg. E tárgyban Aradon szept. 19-én a város előkelő polgárai pártkülönség nélkül népgyűlést tartottak. A tanácskozás tárgyát az képezte, hogy a szorult viszonyok között élő 91 éves Kossuth Lajos könyvtárát mi módon lehetne megszerezni a nemzetnek. A könyvtárt a budapesti országos muzeumban helyeznék el. A gyűlés elnökévé egyhangulag Varjassyt választották, kinek indítványára kimondták, hogy Arad város kebeléből bizottságot választanak, mely országos gyűjtést intéz olyformán, hogy az ország köztörvényhatósági bizottsági tagjaihoz 1 frtos nyugtatványt küld. A bizottság tagjai eddig: elnök: Varjassy József, jegyzők: Edvi Illés László, Kovács Vincze

Intéző bizottság: Atzél Péter és Barabás Béla országgyűlési képviselők, Hauser Károly nyug. cs. és k. ezredes, Kossitzky János áll. főmérnök, Tiszti Lajos, Ujlaki Antal hirlapírók. Müller Károly ügyv., Dániel Kálmán megyei közgyám. Maresch Gyula és Wallfisch nagykereskedők, Simay István földbirtokos. A bizottság megbizta Barabás Béla orsz. képviselőt, hogy levélben tudakozódjék Ruttkay és Hermann Ottóné urnóknél a könyvtár megvétele iránt. Üdvözljük a kezdeményezőket, de jobban szeretnők, ha mint említettük az országgyűlésen szavaznának meg egy megfelelő összeget a könyvtárnak, a nemzeti muzeum számára leendő megvetelére.

Honvédek nyugdíja. A szabadságharcz idejéből élnek olyan honvédek, a kik 48 előtt a hadseregben szolgáltak, a szabadságharcz után pedig vagy állami szolgálatba léptek, vagy visszatértek a hadsereghez. Ezek közül, a tisztek részére Ó Felsége elrendelte, nyugdíjazásuk alkalmával, a szabadságharcz előtt a hadseregnél teljesített szolgálatuk ideje is beszámíttassék a nyugdíjazási időbe. E határozat leírása a p. ü. szab. II. r. 135. §-ban foglaltatik. — A kolozsvári honvéd-egylet magáévátette azt az indítványt, melyet Nagy Pál főhadnagy előterjesztett, hogy ez a kedvezmény terjesztessék ki az altisztekre és a legénységre is és a már nyugdíjazottakra is birjon kiható erővel. Ez indítvány az orsz. honvédegyűlés elé terjesztetik, honnan a felség elé volna terjesztendő. Ennek a kieszközlésével sok öreg juthatna végső napjaiban pár frt nyugdíj-többletbe.

A kolozsvári honvéd-egylet nov. 27-én d. u. Szabó Samu elnöklete alatt az ereklye-muzeum helyiségében választmányi gyűlést tartott. A gyűlés oly népes volt, hogy az egylet rendes választmányi tagjai egy-kettő kivételével csaknem teljes számban megjelentek. Vendégek is szép számban jelentek meg az egylet köréből s a muzeum-iroda helyisége egészen megtelt érdeklődőkkel. Az országos közgyűlésre és az egylet kebeli ügyeire nézve több fontos ügyet igazítottak el. Jegyző bejelentette, hogy a testület kiváló tiszteletbeli elnöke, a ki kilencz évig oly buzgalommal és odaadással vezette a kolozsmegei és kolozsvári honvéd-egylet ügyeit, mintegy 6 hét óta betegeskedik. A választmány résztvevőleg vette tudomásul ezt a bejelentést, annak az óhajtásnak adva kifejezést, hogy a mindenki által tisztelt és szeretett elnök, *Inczedy Samu* ezredes, vajha mielőbb visszanyerné ismét egészségét. Nagy Pál honvéd-főhadnagy nyug. számtanácsostól, a honvédsegélyző-egylet 1891. évi számadásáról igen érdekes közleményt olvasott fel a jegyző, mely kiegészíti az egylet korábbi indítványát a segélyezések ügyére vonatkozólag. A felolvasott közlemény egész terjedelmében közölve van a „Történelmi Lapok“-ban. Ugyancsak Nagy Páltól terjesztett elé az elnök egy másik indítványt az orsz. közgyűlés elé, melyet külön czim alatt közlünk. Mamicza pénztárnok bejelenti, hogy Muszi Jerencz 11. zászlóaljbeli honvéd Kolozsvárt e hó 20-án elhunyt. Az egylet tagjai testületileg jelentek meg a temetésén. A legnagyobb nyomorban halván el, temetési költségeit az egylet előlegezte.

A honvédek nyugdíjazásának állami kezelése. A honvédegyesületek országos központi bizottságának Busbach Péter elnöklete alatt tartott ülésében egyhangulag köszönettel fogadta a miniszterelnöknek a központi bizottsághoz átiratban foglalt amaz értesítését, hogy jövőben a honvédek segélyezését a magyar kormány maga vezeti. Az 1848. évi országgyűlés ígéréteinek beváltása gyanánt tekintette a központi bizottság a miniszterelnöknek ez értesítését és egyhangulag elhatározta, hogy ezért a jegyzőkönyvbe foglalt köszöneten kívül

Wekerle miniszterelnökhöz deputációzt küld, mely a központi bizottság köszönetét és elismerését szóval is tolmácsolja. A küldöttségnek tagjai lesznek: Busbach Péter elnöklete alatt Balogh Sándor, Bellaágh Imre, Csatáry Lajos és Krivácsy József.

Hölgyek koszoruja a budai honvédszoborra.

A koszorura befolyt összesen 10697 frt 73 kr., kiadás volt 7007 frt 34 kr. s így maradt még 3690 39 kr. Ez összegből alapítványt csinálnak az öreg honvédek részére, melynek évi kamataiból május 21-én évenként egy-egy öreg honvédet, jul. 8-án egy-egy öreg honvéd özvegyét jutalmaznak meg.

A hölgybizottságnak legszebb gondolata volt ez a határozat.

Fogyunk-e, vagy szaporodunk? A T. L. f. évi 22. számában dr. Éder József „Fogyunk-e, vagy szaporodunk” megjelent cikkére vonatkozólag bátor vagyok egy ecclatáns adattal szolgálni: Én mint az osztr. gőzhajózási-társaság hivatalnokja 1867-ben, midőn a szabadságharcban részt vettek igazolásra felszólították, Zimonyban voltam alkalmazva, hová ez a felszólítás el nem szivárgott, később tudomásomra jutott, de csupa szerénységből nem akartam senkinek alkalmatlankodni; midőn azonban ezelőtt pár évvel a honvédkönyv kiadását elhatározták, Mikár Zsigmond úrhoz fordultam, ki elsőbben honvédeskedésemet kétségbe vonta, de miután tudtára adtam, hogy nem alamizna tekintetéből, hanem csupán büszkeségből óhajtom igazolványomat, azt válaszolta, küldjek hozzá postadíjra 30 krt, kérelmem csak ezután teljesülhet, én ezt az összeget postafordultával címe alatt utalványoztam, de még máig választ nem kaptam reá. Ha ez velem történt, könnyen más bajtársammal is megtörténhetett. Tény az, hogy 1849-ben az Ujházy vadász-csapatnál mint alvadász szolgáltam szent érdekünk mellett; Világosnál capituláltam, azután az oroszoktól szökve, Komáromba menekültem s itt a monostori sáncokban elhelyezve volt 61-ki gyalogezredhez mint tizedes osztattam be, hol a vár feladásáig szolgáltam s e szerint — mint 16 éves ifjú — két szerencsétlen kapitulációban részesültem, de honvédi igazolványom maig sincs. Szentesen, 1893. évi november hó 22-én. Hazafias tisztelője *Döbrentey Bálint* gőzhajózási ügynök.

Ne méltóztassék Mikár úr dolgán megütközni; jártak így még mások is vele.

Színházi jegyek a közgyűlés alkalmával. Egyik vidéki bajtárs arra kéri a központot, hogy a közgyűlés alkalmával színházi jegyekről sziveskedjék gondoskodni, hogy gyűlés után a bajtársak testületileg jelenhessenek meg valamely jobb előadásán, hogy legyen egy kis megérdemelt örömük is.

Egy adat Forró Elekről Lapunk egy öreg barátjától, kinek életrajzi adatait s arcképét is beméltatjuk alkalomadtán, közöljük az alábbiakat: A „Történelmi Lapok” f. é. 4. számában közölt Forró Elek életrajzához — rettenthetetlen bátorságára vonatkozólag — egy adattal szolgálok, habár utólagosan is, mert méltó a közlésre. Miután az öreg Bem apóval 1849 tavaszán kivonultunk a Bánáthba s onnan is az ellenséget kikapartottuk, elhatároztuk már csak, néhai Károly honvéd-főhadnagy testvéremmel *Törökbecsén*, hogy az oláhok által meggyilkolt apám halála után özvegyen maradt 70 éves öreg anyánk meglátogatására egyikünk kérérdék haza 8 uapi szabadságra Erdélybe, mit megnyervén, a sors reám esett s Boér Albert főhadnaggyal hazaindultunk. Útközben szabadság-levelünket minden térparancsnokságnál láttamoznunk kellett, így Déván is, hol ekkor Forró Elek volt térparancsnok. Ekkor még a dévai sásfészek-vár fenn-

állott s abból egy osztr. hadnagy merőben lövette a várost és hol 3-4 ember az utcán megállott, már ágyúztak reájuk, de különösen a térparancsnok lakása szolgált nagyobbára célponatul. Eppen a levelünket láttamoztatni voltam fenn Forró térparancsnoknál, midőn hatalmas durrarással egy 6 fontos ágyugolyó vágott be a padlásra keresztül a szobába. Forró akkor írta alá utlevelünket, az egész szobát elborította a téglá és mészpor. Az ezredes meg sem mozdult asztala mellől, hanem csendesen lerázta a mészport utlevelünkről, megpecsételte s ezen szókkal adá a kezembe „ezt meg sem kell porozni — viheti. Közli *Darkó Lajos* volt honvéd.

A szabadságharc zenéje. A szabadságharcsi muzeum érdekes gyűjteményt állított össze azokból a zeneművekből, melyek a szabadságharczal valami összefüggésben állanak. Palotásy Gyula a muzeum megbízásából átírja zongorára ezeket a zenedarabokat, melyeket azután a muzeum ki akar adni. Főlemlítjük e zeneszerzemények egyik legérdekesebb darabját: a Haynau futása című galoppot. Ezt a különös című táncdarabot egy angol szerzette Londonban, annak emlékére, hogy Haynaura magyarországi vérengzéseiért milyen büntetést mért a londoni nép, mely akkor nagyon lelkesedett a magyar ügyért. Haynau az ötvenes években Londonban járt s a nép akkor a kikötőben megismervén a vérengző tábornokot, agyon akarta verni. Alig tudott elmenekülni Haynau a kikötőben sorban álló hajók földézetén keresztül. Hanem azért kegyetlenül megdobálták mindenfélel s megtépték a bajszát, melyre nagyon hiu volt. Ezt az eseményt örökítette meg a galopp, melyre annak idején Európa-szerte táncoltak.

Mikár miut oláh katona. Krudy Gyula, a szabolszmegeyi honvédegyesület elnökének felhívása — írja a „Magyar Hirlap” — előre jelezte azt a vihart, amely az országos honvédgyűlésen keletkezik, minthogy a központ az egyesületek akarata ellenére tette Budapestre a gyűlés helyét. Ugy látszik azonban, nagyon zajos lesz ez a gyűlés még más okokból is. Krudy ugyanis levelében egy köriratot említ, amelyet Krivácsy József honvédeszredes küldött szét a honvédegyesületekhez s amelyben súlyos vádak emel Mikár Zsigmond, a honvédegyesület központi bizottságának főjegyzője ellen. Rásüti, hogy 49-ben Mikár, mint oláh katona ellenünk harczolt; föl-említi az 1868-ban Mikár ellen emelt vádakot, a melyek alól máig sem tisztázta magát, s a melyek következtében a főjegyzőségből elmozdították s kimondták, hogy őt a központba beválasztani nem szabad többé. Megemlíti, hogy Mikár hamisított jegyzőkönyv alapján mily vádakot emelt Krivácsy ellen, továbbá a menedékházban viselt dolgait, az elnökségből való e csapatását, a honvédkönyv meghamisítását stb. s mindezek alapján a honvéd név tisztasága érdekében kívánja, hogy Mikárt teljesen távolítsák el a honvédek ügyeitől. Mind ezek a jelentések szükségessé teszik a „Mikár”-ügye megvizsgálását és részre hajlatlan elintézését. Hogy Mikár 48—49-ben ellenség volt-e az oláh táborban, azt nem tudjuk. De hogy most, szerencsétlen tetteivel, szégyent, zavart és kellemtelenséget hoz a honvédügyre azt szomoruan tapasztalja mindenki.

A közgyűlésen lapunkat szerkesztő-bizottságunk tagja, Szabó Sámuel tanár, 48—49-beli főhadnagy s a kolozsvári honvéd-egylet elnöke fogja képviselni. A gyűlésen tárgyalás alá vehető több rendbeli indítványt tettek év folyamán lapunkban a bajtársak. Ezeket az indítványokat jegyzékbe foglalva, a lapok kíséretében átesszük az elnökségnek. Indítványozók és felránduló bajtársaink legyenek figyelemmel arra, hogy az indítványok a közgyűlésen megérdemelt figyelemben részesíttessenek.

melyen a vllaknai csata volt, 1894. febr. 4-én Vizaknán a csata helyén megszentelni indítványozá, biztosítani kívánjuk mindnyájunk nevében, hogy azon kegyeletes ünnepélyen megjelenő bajtársaink városunknak szivesen látott vendégei lesznek; azért sziveskedjenek eljövetelel szándékukat és megérkezésük ide ét Timár Károly bajtársunkkal előre tudatni, hogy így a szükséges intézkedések maga idejében megtétethessenek.

*A Vizaknán még életben levő
1848—49-es honvédek.*

A kegyeletes ünnepélyen való képviselétét lapunk szerk. bizottsága is bejelenti. Dnky Ferencz is szives volt kirándulását megígérni s egy pár levételt tesz.

Honvédgyűlés ügye.

Az országos honvéd-egyesület központi bizottsága a következő figyelmeztetést intézi a honvéd-egyletekhez:

Több helyről az ez évi december hó 12-ikére egybehívott orsz. honvédgyűlésre való jelentkezés olyan téves megjegyzés kíséretében érkezett, mintha a központi bizottság a Szegeden tartandó nagygyűlés mellett nyilatkozott nagy egyleti többség ellenére, önkénykedésből mégis csak a fővárosba hirdette annak megtartását; helyén valónak mutatkozik ennél ennél fogva kimutatni, hogy Budapest mellett nyilatkozott összesen 40 egylet, u. m. Abauj, Bars, Bács, Bereg, Csanád, Esztergom, Fejér, Gömör, Heves, Hont, Komárom, Maramaros, Moson, Nyitra, Pozsony, Sopron, Szatmár, Temes, Torda, Torontál, Turóc, Ung, Vas, Veszprém, Belső-Szolnok, Külső-Szolnok, Kraszna, Szepes és Zala vármegyék egyletei, továbbá a budapesti, buda-öbudai, Budapest 1848—49-iki, debreczeni, szentesi, monori, törökbecsei és Vác városi egyletek.

Szeged mellett nyilatkozott 18 honvéd-egylet, ugyanint: Arad, Brassó, Győr, Kolozs, Nógrád, Sáros, Somogy, Szabolcs, Tolna és Udvarhely megyék, továbbá a hajdukerületi, marosszéki, nagykörsi, szegedi, zentai, kecskeméti és hódmezővásárhelyi egyletek.

Távolmaradását jelentette 5 egylet és ezenkívül 10 egylet nem válaszolt. Végül van még tíz olyan egylet is, a mely eddig sohasem volt képviselve az országos gyűlésen s csak névleg léteznek.

Nélkülöz tehát minden alapot a központi bizottság rovására terjesztett ez a híresztelés. Figyelmébe ajánljuk továbbá ugyanez alkalommal az egyleti elnökségeknek, hogy kitöltetlen vasuti kezdeményes jegyek nem adatnak ki, mert azokat a miniszterium rendelkezésénél fogva ezentul csakis névre kitöltve adják ki.

Végül arra is figyelmeztetjük az elnökségeket, hogy elszállásolást a fővárosban megbizottaik nem igényelnek most sem, minthogy az eddig sem volt Budapest, 1893. nov. 31. Degré Alajos alelnök, Mikár Zsigmond titkár, Balogh Sándor dr. biz. tag.

Az országos honvédgyűlés határozatát, mely az ideai honvédgyűlést Szegedre tűzte ki, megváltoztatni sem a központnak, sem a honvéd egyletnek joga nem volt. Ezt szavazásra sem lett volna szabad kitűzni. Különben is a népszerűen nagyon sok szó fér s úgy lótszik nem nagy lelkiismeretet csináltak az egész dologból *Meg sem kérdették a honvéd-egyletnek s a miatt figyelmüket kikerülte az, hogy olyan egyletet is beirtak, mint Budapest mellett szavazót, a mely a „Történelmi Lapok”-nak bejelentette, hogy Szeged mellett foglal állást.*

Ugy látszik, biznak a honvédek közönyösségében, előre tisztában vannak, melyik egylet szavaz Mikárnak, nemigazmondásaiért bizalmat.

A mi a kitöltetlen vasuti-jegyeket illeti, az öreg honvédek ném annyira együgyűek, hogy ne tudnák, hogy a keresk. miniszter a kellőn indokolt kérésre, mint eddig, ezentul is kitöltetlenül kiszolgáltatja az igazolványokat.

A mi pedig az elszállásolást illeti, erre az a megjegyzésünk, hogy a közp. választmány gentleman-férfiakból áll. A látszat szerint pedig, veszett emberük: Mikár javára alsóbbrendű kortespolitika az, hogy július 7-ikén kijelentik, hogy Szegeden *nem tudják* elszállásolni a tagokat, azért ne legyen gyűlés Szegeden, Budapesten pedig *nem akarják* elszállásolni a honvédeket, hogy kevesebben menjenek fel a Mikár javára. El kell szállásolja a központ a felránduló honvédeket, ha már részben e czimen ejtették el a szegedi gyűlést.

Különben megvaljuk, a gyűlés Budapestre tétele, a vasuti-jegy és elszállásolás politikája, valamint az, hogy télviz idejére odázták el a gyűlést, ezek együttvéve odamutatnak, hogy a gyűlés iránti érdeklődést a Mikár javára le akarják járítani. Mennyire egyeztethető ez össze a központ méltóságával, arról most nem szólunk. Ki csinálja mindezt, azt sem kutatjuk.

Adományok a kolozs. orsz. tört. ereklye-múz.-nak.

Dunky testvérek helybeli fényképezék ujabban a következő fényképeket voltak szivesek Muzeumunk részére elkészíteni, mint már lapunkban is említettük Deésen tett utokban az ottani 48—49-iki honvédek közül többeket lefényképeztek és ezen képeket most elkészítve muzeumunknak átadták, hol azok csoportosítva méltó helyeikre tétettek. A képek a szükséges életrajzi adatokkal együtt felszerelvék.

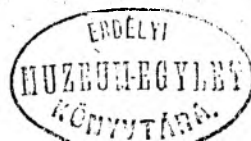
1. *Boér János* árvaszéki elnök, a deési honvédegylet elnöke 48-49-ben a 81-ik zászlóaljnál őrmester, később Licsken őrnagy vezénylete mellett dandársegéd. 2. *Somogyi Elek* az Aranyosszéki huszároknál főhadnagy. 3. *Felső-szilvási Marillai Károly* a Mátyás-huszároknál őrmester, hadnagyá való előléptetés czéljából elő volt terjesztve. 4. *Scheirich János* a 37. sz. gyalogezredben közhonvéd. 5. *Máté Ferencz* a Kossuth-huszároknál tizedes. 6. *Keresztes Imre* a 11-ik honvédzászlóaljban őrmester. 7. *Balázs József* őrmester a 15-ik huszárezredben. 8. *Darabant István* közhonvéd a 11-ik zászlóaljban. 9. *Jakab János* közhonvéd a 32-ik zászlóaljban. 10. *Monai István* közhonvéd a 12-ik zászlóaljban. 11. *Izsáki István* őrzetető a 31-ik zászlóaljban. 12. *Román Miklós* közvadász. 13. *Id. Balog József* közhuszár a Mátyás-huszároknál. 14. *Bárány Lukács* őrmester a 62-ik zászlóaljnál. 15. *Toldi Miklós* őrmester a 11-ik zászlóaljnál. 16. *Kovács György* közhonvéd a 11-ik zászlóaljnál. 17. *Petrucz János* közvadász. 18. *Hosszu József* őrmester a 94-ik honvédzászlóaljnál. 19. *Tordai Sándor* tizedes a Mátyás-huszároknál. 20. *Keresztes Nándor* tizedes a vadászoknál. 21. *Nagy Zsigmond* közhonvéd a 11-ik zászlóaljnál. 22. *Szász Dániel* 1848—49. hadnagy arczképeit, továbbá *Urlaki Péter* szakaszvezető az alvadászoknál arczképét kiállítva 251—272 szám alatt. Ugyancsak ők a nyári Vasvári-kiránduláson részt véve ott a helyszínén több felvételeket tettek, melyeket több példányban elkészítve szivesek voltak muzeumunk részére átadni.

Miháلت Elek ev. ref. lelkész Magyar-Valkóról, 1 drb. nemzeti színű kokárdát 1848-ból; (274 sz.) 2 drb. 5 frtos, 1 drb. 1 frtos, 1 drb. 30 pkros és 4 drb. 15 kros Kossuth-bankót.

Egyed Ferencz unitárius lelkész Homoród-Szt.-Pálról 1 drb. 10 frtos, 1 drb. 2 frtos és 1 drb. 15 kros Kossuth-bankót.

Özv. Valler Agostonné 2 drb. ezüstpénn és 1 drb. 1 kros rézpénzt 1848-ból.

Simonyi Lajos állomás-főnök Gyoma-nagyállásról 1 drb. 30 pkros Kossuth-bankót.

Gyulafehérvári Szabó Elek felső-tömösi lelkész 1 drb. bizonyítványt 1849. október 1-éről Komárom várából keltezve, arról, hogy Szász Sándor a 60-ik honvédszászlóaljnál mindaddig — míg Komárom vára fel nem adatván — magát mint hadnagy vitézül viselte, (123 sz.) továbbá 1 drb. 5 frtos Kossuth-bankót.

(Folytatjuk.)

Jövő évi folyamunkat méltóképen kezdjük meg azzal a tervvel, melylyel lapunk mult számának mellékletén ismertettünk. A dolog természeténél fogva nem tehetjük, hogy itt a lapban elmondjuk a terveit ennek, azonban örömmel jelezhetjük, hogy a honvédek és előfizetőink soraiban széles körben keltett az figyelmet és talált pártolókra.

Lapunk jövő száma utolsó lesz ebben az évben. A 24. számban a decz. 12. a honvédyűlés lefolyását is érdemlegesen közölni kívánjuk, azért 15-énél néhány nappal valószínűleg későbbben adjuk ki. A lap idei tárgymutatóját, melyet lapunk barátja, Erdősi György most állít össze, a III. évfolyam 1. számához fogjuk csatolni.

A névalíráások a miket mult számunk mellékletén kértünk, örvendetes számban gyűlnek. Az új évi szám ennek kapcsán nagyon érdekes lesz. E felhívás második kikezdésének igazságát szomoruan bizonyította az öreg Mezösy László, kinek nevét mintául odatettük s ki mire lapunk megjelent, elhunyt. A bajtársakat ismét felhívjuk s előfizetőinket hasonlóképen e névalíráások mielőbbi beküldésére, hogy új évi ünnepi számunkban sokan legyünk együtt.

Képek a szabadságharczából a milleniumra. A kolozsvári orsz. ereklye-muzeum felkéri a honvéd-egyleteket, a hazai fényképészeket, rajzolókat, s az ügy iránt érdeklődő hazafiakat, honleányokat, hogy a millenium idejéig a szabadságharczbeli honvédek arczképeit, a honvédelmékek képeit vagy miniatura mintáit, valamint honvéd siremlékek, csatahelyek képeit a kolozsvári orsz. ereklye-muzeumba beküldeni sziveskedjenek. A muzeum minden tárgyat köszönettel fogad és nyilvánosan fog nyugtázni. E tárgyakból a millenium idejére egy szép kiállítás rendezése terveztetik.

Előfizetőink czimszalagjait a jövő évre újból kinyomatjuk még a f. é. folyamán. A nyomtatás ezuttal gonddal s a szerkesztőség reviziója mellett történik. A kiknek czimszalagjai idáig hibásan voltak nyomtatva, sziveskedjenek kijavítva visszaküldeni, hogy a következő évfolyam e tekintetben is lehetőleg korrekt legyen.

Bekötési táblák az 1848—49. Történelmi Lapok 1892. és 1893. évi folyamának bekötésére decz. 15-ől kezdve, darabonként 80 krral megrendelhetők a kiadóhivataltól. A bekötési tábla diszes kiállítással készül. Az 1892-ik első évfolyam táblája vörös angol vászon, az 1893. év folyam táblája fehér lesz. Az 1894. évfolyam táblája pe-

dig zöld angol vászonból fog készülni. A m. é. folyam bekötési táblái olcsó, elegáns és izléses kiállításáért előfizetőink körében nagy keresletnek örvendtek. E táblába kötve, a Történelmi Lapok bármely szalon asztalnak díszét képezi. A tábla első lapján piros (a f. é. folyamánál fehér) alapon arany nyomással koszoru által övezve foglal helyet Magyarország és Erdély külön-külön álló czimere, melyet felül, szent István koronája foglal össze. Ez alatt dísz betűkkel a lap czime, a szerkesztőség s az évfolyam van feltüntetve. E felírást, a tábla szélein izléses fekete nyomásu körzet veszi körül. A tábla hátsó lapján vaknyomásu ékitmények foglaltnak. A tábla sarkára az első lapon foglalt felírat van arany nyomással helyezve. E felhívást azért tartjuk szükségesnek most idejében közölni, hogy olvasóinknak módjuk legyen az ideje korán való megrendelésre s tájékozva legyünk a készitendő példányok számára nézve.

A m. vagy a f. é. folyamból a hiányzó számokat kérjük november folyamán reklamálni, mert azon túl a felesleges példányokat, mint mutatóvány számokat szétküldi a kiadóhivatal. A kért számokat, a mennyiben azok rendelkezésre állanak, posta fordultával megküldi a kiadóhivatal. A m. é. folyamból, a mig esetleg után nyomásnak a szüksége fel nem merül, a 2. és 6. sz. a f. évfolyamból pedig a 3. számból fogytak el a felesleges példányok.

Hazai iparcikkeli Kötő kolozsvári asztalos munkái

NAGY BUTORRAKTÁRI

WALTON és TÁRSA

Kolozsvárt, Hid-utca 27.

Tisztelettel ajánljuk dusan berendezett butorraktárunkat. Kapható itt minden berendezés jutányos áron, jótállás mellett.

Dus választék szőnyeg-, függöny-, kép-, tükör- és matrutzokban.

Amaz elvünk, hogy kevés haszonnal nagy forgalmat produkáljunk: életképesnek bizonyulván, feltűnő olcsón árulhatunk.

A kárpitos, asztalos, mázó és aranyozó mesterségbe vágó minden új munkát, valamint átalakitást és javítást is elvállalunk.

Tisztességes, pontos szolgálat, vidékre bérmentve.

Teljes tisztelettel:
Walton és Társa.